

УДК 75(477)

Мар'ян **Бесага**

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри академічного
живопису
Львівської національної академії
мистецтв

Живопис Дмитра Парути: палітра краєвиду

Анотація. Проаналізовано живопис Дмитра Парути, виявлено художньо-стильові особливості. Досліджено технічну, жанрову та образну диференціацію живописної палітри митця. Простежено зміни у творчій формулі художника в синтезі історичної дійсності та самоідентифікації митця. Виявлено нову пластичну позицію та світосприйняття художника, який відкриває нові горизонти національного мистецтва.

Ключові слова: культура, живопис, краєвид, натюрморт, барва, тон, світло, творча манера, композиція, простір.

На початку 2000-х років твори Дмитра Парути мають розлоге змістове наповнення та широкий горизонт ідейного навантаження. Тематика композицій мотивована потребою в духовному перетворенні суспільства, де митець постає як творець нових цінностей, що є відображенням затертих часом реалій духовної та культурної дійсності. Поєднання мистецької сили та патріотизму все дужче звучатиме у нових творчих практиках, характеризуючи цілість доробку.

Митець разом з колегами-художниками був активним учасником Помаранчевої революції, що стала символом протестного духу і в інших країнах. Проте цілком природно, що жодна перемога не знімає сумнівів, саме тому художник рішуче звертається до концепції власного шляху, пропускаючи через себе цитатність та іронію сучасної історії. Дмитро Парута звертається до вічних сюжетів, розвиваючи понадчасовий діалог. Митець повертається до краєвиду, творить його варіації в рисунку й живописі, мінімалістичні та з багатьма деталями, символічні, а подекуди

майже абстрактні, залишаючи перед собою безмежний простір для формальних пошуків. Лейтмотивом творчих практик нової доби Дмитра Парути стане Дземброня та її краєвиди.

Апробована у графічних техніках лінориту чи мецо-тинто тема синтезу краєвиду й натюрморту знайшла втілення у живописному доробку митця. Стежками від господи до господи, від полонини до лісу, аж до високогір'я веде нас художник живописною мандрівкою його Дземброні. Невипадково Д. Парута вибрав образ Дземброні, яким означив себе і своє ставлення до світу – «Моя Дземброня» (2003). Малярські походи вирізняють художника індивідуальністю стилю, своїм набором ознак і навіть атрибутів. Майстерність виконання в живописі, як і в графіці, є неодмінною якісною складовою твору. Художник використовує фактуру ґрунтів, протирання, лісирування, роблячи це артистично й переконливо. Як каже сам митець: «Малюю природу, предмети, які формують мій світ. Цей світ кольоровими засобами, графічними вартостями, складаючи в єдине в кольорових площинах».

Слід підкреслити й модерні впливи учителя Романа Сельського, які стали імпульсом для окреслення власного творчого вислову. Заглиблюючись субтельно в красу навколишнього світу, художник вдумливо формує власну пластичну позицію. Мистецькі цінності, закладені Р. Сельським професійно, у підході до вирішення проблем живопису створили рукою Д. Парути вишукану культуру художнього вислову. У живописі митця відбувається злиття людини з минулим і майбутнім. Перед нами у формалістичних композиціях виникає образ-тип художника-романтика, який у малярстві втілює пошуки та переживання митців усієї епохи. Тут не зустрінеш сюжетів відчаю чи песимізму, тут панує дух пристрасних пошуків і пориву в майбутнє – це територія вислову малярської форми.

Якось по-особливому концентруючи емоції, втілюючи в лаконічних композиціях у насичених барвах, стрімкі мазки відкривають «Дзембронський мотив» (2002). По дорозі митця зустрічає і «Вечірня година» (2004), «Ніч у Карпатах» (2008), часом трапляється людська душа «На дорозі» (2008), то хтось оповість свою історію («Коні пана Олекси» (2009), «Обереги пана Дмитра» (2006). Контрасти господ, наче раптово побачені розсіяним поглядом, відкривають різномірні емоції, даючи поживу людській душі:

«Хата Павлихи» (2005), «Соняшники п. Катерини» (2000), «Хатина Витошуків», «Господа Крученюків» (2008), «Галерея Ілюків» (2005). Піднесеність, завжди присутній оптимізм у живописі особливо яскраво звучать на освітлених теплим сонцем узліссях («На узліссі» (2008), «На узліссі II» (2009)). Відчувається внутрішня радість, крокування своїм шляхом, навіть якщо це всупереч загальноприйнятій точці зору, художник залишає за собою право бути самим собою, подібно, як життя на узліссі, адже воля людини – це право бути щасливим. У живописних краєвидах присутня і внутрішня полеміка світосприйняття, прочитується бажання вирватися за рамки життєвої необхідності («Похилена смерека» (2010)). Проте гори Д. Парути наділяють силою, надаючи його творам властивості черпання щастя, енергійно необхідного потоку життя природи. Це якість романтичного спрямування, наділена мужністю і підпорядкована вищим силам. Твір «Гора Смотрич» (2008) розвиває споглядальну мрійливість, як крок до людської свободи й досконалості. Тут наче зупинився час, тут розділені плоть і душа, об'єднані духом свободи. Присутність гір – це як символ присутності Творця, камінь, на якому викарбувано життя, поєднує піднесене і земне, пульсує долею людини.

У живописі Д. Парути емоційно наповненими є також натюрморти, що несуть відбиток реальності людського життя та праці. Тут проявляється тонкий аналітик («Натюрморт із свічками» (2006), «Натюрморт» (2007)), що підкреслює національну своєрідність, побут героїв, створюючи глибинний зв'язок з природою, духовністю й традиціями свого народу. Інтер'єри, фрагменти ганків, закутки господарки на подвір'ях, у саду, віконця, квіти, фрукти, предмети побуту, домашні тварини, обрамлені контуром, часто нерівним, свідомо недбалим, утримуючи лад у структурі, складеній з насичених, з повним голосом кольорів, виводять мелодію життя карпатських газд. Визволення кольору, його активізація відбудеться в абстрактних творах художника. Як скаже сам автор, «...форми мають про щось говорити, їх потрібно оживити своїм серцем, емоціями». У творах «Осінній мотив» (2008), «Птахи» (2009) митець надає перевагу недовомленості, нюансам. Культура нюансів, приглушені тони, безконтурні плями, маючи золотаві, зеленаві, фіолетові, м'які, як ранковий бриз, кольори, увійшли у творчість Д. Парути з краєвидами моря. «Гурзуф» (2002), «Гурзуфський мотив» (2002), «Бірюзова бухта»

(2004) доповнили та урізноманітнили попередній доробок художника чорноморськими пленерами.

Тони, стилістика нюансу помітно збагатили живописну палітру творчих практик митця, який працював у стилі інтенсиву, об'єднуючи естетично споглядання і свої роздуми. Цей дуалізм насичених структур і складних тонких нюансів сповна додасть творчій ідеології митця. Колір у практиці Д. Парути набуває символічного значення, він виражає стан душі. Колорит художника, як поетика, музика, забарвлюється інтервалами півтонів, розвиваючи естетику хроматизму.

І надалі душевний храм Д. Парути – у горах («Надвечір'я» (2007), «Хатка в Карпатах» (2008), «Дощі в Дземброні» (2009), «Квіти в Карпатах» (2015), «Карпатська симфонія» (2016), «Карпатські легенди» (2016), «Дземброня» (2016)). Гармонія барв, моделювання образу кольором – художник не відбирає властивостей звучання, лише збагачує його значення. Жоден колір не покладений на полотно осібно, кожна фарба проходить свою трансформацію, індивідуалізується, стає неповторною, як кожна мить життя. В одній з розмов митець сказав: «...Вишукую пластичні елементи, які можуть давати різні роздуми людській душі». Гармонію барв Д. Парути щоразу стає важче охарактеризувати, оскільки вирішення постійно різняться. Центр уваги в композиційній площині максимально сконцентрований, колористично доповнений закомпонованими акомпанементом тонів. Психологічний експресіонізм викристалізовується у подальших творах митця («Карпатські квіти» (2016), «Чорногора» (2017)).

Півтони з розмаїтим декором, подекуди природних фактур, інколи продиктовані самою природою укладів рослин, квітів, дерев збагачують нові твори митця. Художник милується красою природи та вміло поєднує площини з мереживом розмаїтих варіацій. Тут присутня і графічна лінія, яка грає з глядачем. Часом гостра й чітка, часом вільна, як думка митця. Як орнамент тканин килимів, котрі у творчій сім'ї дарують світу дочка та дружина, митець вплітає історію життя народу, його традицію, долю, пісні.

Вдаючись до вдосконалення своїх композицій, розвитку та пошуку сучасної форми, ретельно вивчаючи поступ європейського, східного та світового мистецтва, художник пробує знайти свої відповіді. Якісну вартісність переносить у живопис,

збуджуючи чуттєвість витонченого глядача. Гуаші, які часто автор творить як ескіз, мають своє осібне життя. Подібно, як мазки, вони живі, влучні й лаконічні у мові вислову, без всякого домішку просякнуті першим враженням. Естетична розкіш сірих тонів безбарвним подихом навіює якусь містичну силу, відкриває витончений світ самої думки без дотику матерії. Просторовим динамізмом вібрують безбарвні роботи, в яких певні елементи спрощуються до знаку, підкреслюючи форму і зміст, підкоряючись лінії та плямі, що творять форму.

Надалі відкриваючи вікна, які вже сміливо можна об'єднувати в цикл творчого доробку, митець демонструє нові погляди на горизонти пластики. У краєвидах, досліджуючи світло, лінія у живописній практиці перестає існувати, вона залишилася знівельована сонячним промінням. Сонячні просвіти у краєвидах звучать, як крик тріумфу, як радість художника, яку він черпає з природи й мистецтва. Контрасти теплих і холодних барв, темнота та яскравість тону то заспокоює, то пробуджує око глядача, а отже, його душу. Краєвиди митця насичені динамікою форм і барв, їх взаємовідношеннями, простір залишається автономним від об'єктивної перспективи, зв'язок з реальністю, тінь, світло, рефлекс, як характерність натуралізму, не мають значення. Колір у роботах Дмитра Парути тепер несе власне світло.

1. Бай Н. Люди, які знайшли своє «Я». Молодь України. 2011. 14 квітня.
2. Коваль Я. Притишена хода Д. Парути. Дзвін. 2010. № 5. С. 167-168.
3. Кржавич Д. Українське мистецтво : навч. посіб. : у 3 ч. Львів : Світ, 2005. Ч. 3. 268 с.
4. Криворучко О. Друкована графіка. Чернівці : ТОВ ДрукАрт, 2011. 88 с.
5. Лагутенко О. Українська графіка ХХ століття. Образотворче мистецтво. 2000. № 1-2. С. 56-59.
6. Лагутенко О. Трієнале. Графіка-2000. Образотворче мистецтво. 2001. № 1. С. 47-49.
7. Майстренко О. КУМ у музеї Кобзаря. Літературна Україна. 2011. 10 березня.
8. Наконечний Р. Свою Україну любіть. Львівський палац мистецтв. 2003. №3. С. 3-8.

9. Підгора В. Залишеться в пам'яті, бо зафіксована. Образотворче мистецтво. 2002. № 2. С. 57-58.
10. Савчук В. 20 років клубу українських мистців. Київ : Оранта, 2009. 239 с.
11. Сидор О. Клуб українських мистців: Енциклопедія Львова. Львів : Літопис, 2010. Т. 3. 736 с.

ANNOTATION

Maryan Besaha. Painting by Dmytro Paruta: Landscape Palette. The article presents the analysis of the painting by Dmytro Paruta and its distinguishing features. The artist's technique, genre and image differentiation of the landscape palette are researched in the paper. The creative evolution of the artist is described through the perspective of historical reality and artist's self-definition. The article discovers a new plastic position and specific artistic outlook of D. Paruta, who opens new dimensions of the Ukrainian art.

Keywords: culture, painting landscape, still life, colour, key, light, artistic manner, composition, space.

АННОТАЦИЯ

Марьян Бесага. Живопись Дмитрия Паруты: палитра пейзажа. Проанализирована живопись Дмитрия Паруты, определены его художественно-стилистические особенности. Исследована техническая, жанровая и образная дифференциация живописной палитры художника. Прослежены изменения в творческой формуле художника в синтезе исторической действительности и его самоидентификации. Обнаружена новая пластическая позиция и мировосприятие художника, которые открывают новые горизонты национального искусства.

Ключевые слова: культура, живопись, натюрморт, цвет, тон, свет, творческая манера, композиция, пространство.